

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	35206
Nom	Institucions jurídiques de la Unió Europea
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2019 - 2020

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1303 - Grau de Dret	Facultat de Dret	1	Segon quadrimestre
1921 - Programa Doble Titulació ADE-Dret	Dobles Títols Facultat de Dret - Facultat d'Economia	1	Segon quadrimestre
1923 - Programa Doble Titulació Derecho-Criminología	Facultat de Dret	1	Segon quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1303 - Grau de Dret	9 - Institucions Jurídiques de la Unió Europea	Formació Bàsica
1921 - Programa Doble Titulació ADE-Dret	1 - Assignatures de formació bàsica de primer curs	Formació Bàsica
1923 - Programa Doble Titulació Derecho-Criminología	1 - Assignatures obligatòries de primer curs	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
CERVERA VALLTERRA, MARIA	65 - Dret Internacional 'Adolfo Miaja de la Muela'
JIMENA QUESADA, LUIS	55 - Dret Constitucional, Ciència Política i de l'Administració
REVUELTA PEREZ, INMACULADA	45 - Dret Administratiu i Processal

RESUM

L'elaboració d'aquesta guia acadèmica és fruit de la coordinació entre els tres departaments que imparteixen l'assignatura. Té un caràcter orientatiu, amb indicacions de mínims. Cada professor, segons la disciplina jurídica que inspire els seus coneixements, donarà l'orientació docent que estime convenient i, per tant, hi introduirà les alteracions pertinents.

1) Situació de l'assignatura en el pla d'estudis, altres assignatures amb què es relaciona, continuïtat amb altres assignatures ...

"Institucions jurídiques de la Unió Europea" (d'ara endavant IJUE) és una assignatura que s'imparteix al llarg del segon semestre del primer curs del grau de Dret i de les dobles titulacions "ADE-Dret" i "Dret-Criminologia". Encara que depèn de tres departaments de la Facultat de Dret (el Departament de Dret Administratiu, l'àrea de "Dret Constitucional" del Departament de Dret Constitucional i Ciència Política i de l'Administració, i l'àrea de "Dret Internacional Públic i Relacions Internacionals" del Departament de Dret Internacional Adolfo Miaja de la Muela) és una assignatura transversal que interessa i s'aplica en totes les branques jurídiques. Des que en 1986 Espanya ingressà en les Comunitats Europees –precedent de l'actual Unió Europea– un nou ordenament jurídic, el Dret Comunitari Europeu, ara "Dret de la Unió Europea", conviu amb l'ordenament jurídic intern dels Estats Membres de la Unió i determina de manera substantiva el seu contingut material i el sistema de fonts del Dret, així com la seua aplicació i interpretació. A això cal afegir l'important espectre de matèries l'exercici de competències sobiranes de les quals ha estat cedit, en tot o en part, per l'Estat espanyol a la Unió Europea, la qual cosa implica que pràcticament la totalitat de les disciplines jurídiques del dret intern es veguen condicionades per les polítiques i el Dret de la Unió.

2) Breu descripció de la matèria, tipus de continguts i aplicacions possibles.

L'assignatura "Institucions Jurídiques de la Unió Europea" comprèn l'estudi del Dret de la Unió Europea (d'ara endavant UE). Aquest ordenament jurídic comprèn tant els aspectes normatius supranacionals que regeixen l'estructura i el funcionament intern de la Unió –el seu sistema institucional, l'ordenament jurídic europeu, el seu àmbit competencial–, com la relació d'aquesta amb els estats membres, però també amb tercers estats i altres organitzacions internacionals.

El programa de l'assignatura que es reproduïx més avall està estructurat en cinc parts (o unitats temàtiques –d'ara endavant UT- segons l'epígraf 6 d'aquesta guia):

En la primera part, s'estudia el procés de construcció europea des dels orígens fins a l'actual configuració com a "Unió Europea", després de l'entrada en vigor del tractat de Lisboa l'1 de desembre de 2009. En aquesta primera part també s'explica què és i en què consisteix la Unió Europea i com es produeix la distribució de competències entre la UE i els estats membres.

En la segona part s'explica el sistema institucional de la UE i es descriu la composició, la competència i el funcionament de totes i cada una de les institucions i els òrgans europeus.

La tercera part descriu i analitza l'ordenament jurídic de la Unió, el seu sistema de fonts i l'aplicació del dret europeu per la mateixa Unió i pels estats membres.

La quarta part estudia l'estructura judicial de la Unió i els procediments que permeten al Tribunal de Justícia de la Unió Europea assegurar el compliment i aplicació del Dret de la UE.

I la cinquena part estudia la competència i l'actuació de la UE en el pla internacional, tant pel que fa a la Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC) i a la Política Comuna de Seguretat i Defensa (PSD), com pel que fa a les relacions de la Unió amb altres organitzacions internacionals i amb tercers països, incloent-hi la política de cooperació i l'ajuda humanitària.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Per a cursar aquesta assignatura, és recomanable entre altres:

- saber expressar-se correctament, oralment i per escrit, en l'idioma en que s'imparteix la docència.
- estar en condicions de llegir textos en idiomes oficials de la Unió Europea, com l'anglès o el francès.
- manejar eines d'ofimàtica i, en particular, la plataforma Aula Virtual de la Universitat de València.
- etc.

COMPETÈNCIES

1303 - Grau de Dret

- Conèixer l'origen, l'evolució i la situació actual de les institucions, dels òrgans i de les competències de la Unió Europea.
- Conèixer l'ordenament jurídic de la UE i la seua relació amb els ordenaments nacionals dels estats membres.
- Ser capaç d'identificar, procurar-se, manejar i analitzar els textos i els documents propis de l'assignatura.
- Capacitat per treballar en grup en el tractament i en la solució de problemes jurídics internacionals.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

Aquesta assignatura té l'objectiu que l'alumnat adquirisca les competències següents com a resultat del seu aprenentatge:

- Coneixement de l'origen, l'evolució i la situació actual de les institucions, òrgans i competències de la Unió Europea. (Competència número 1 del formulari de verificació de la graduació de Dret, conegut com a "programa VERIFICA", p. 67).
- Coneixement de l'ordenament jurídic de la Unió Europea i la seua relació amb els ordenaments nacionals dels estats membres. (Competència número 2 del programa VERIFICA, p. 67).
- Capacitat per a identificar, procurar-se, manejar i analitzar els textos i documents propis de l'àmbit de l'assignatura. (Competència número 3 del programa VERIFICA, p. 67).
- Capacitat per a treballar en grup en el tractament i la solució de problemes jurídics propis de l'àmbit de l'assignatura. (Competència número 4 del programa VERIFICA, p. 67).

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. La Unió europea: aspectes generals

Tema 1: El procés d'integració europea

1. Evolució històrica del procés d'integració europeu. 2. La creació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (SECA), i la creació de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i de la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEa/Euratom). 3. Les reformes d'aprofundiment dels Tractats Constitutius. 4. Les successives ampliacions d'Estat Membre. 5. Del Tractat de Nîça al Tractat de Lisboa.

Tema 2: La Unió Europea.

1. La Unió Europea (UE): concepte i naturalesa juridicopolítica. 2. Els valors, els objectius i els principis fonamentals de la Unió. 3. La condició d'Estat Membre. 4. La Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea i la seua eficàcia jurídica. 5. Ciutadania europea i participació en el si de la Unió. 6. Les cooperacions reforçades.

Tema 3: Les competències de la Unió Europea

1. Les competències de la UE: precisions conceptuals. 2. Fonament de les competències de la Unió: el principi d'atribució. 3. Categories i àmbits de competències. 4. Els principis que regeixen l'exercici de les competències: subsidiarietat, proporcionalitat i suficiència de mitjans. 5. Els principis de solidaritat i cooperació lleial.

2. El sistema institucional de la Unió Europea

Tema 4: El sistema institucional (I)

1. El marc institucional de la Unió Europea. 2. El Parlament Europeu. 3. El Consell Europeu. 4. El Consell. 5. La Comissió Europea. 6. El Tribunal de Justícia de la UE: introducció.

Tema 5: El sistema institucional (II)

7. El Banc Central Europeu. 8. El Tribunal de Comptes. 9. Els òrgans consultius: el Comitè Econòmic i Social, el Comitè de les Regions. 10. Altres òrgans i organismes.

3. El Ordenament Jurídic de la Unió Europea

Tema 6: Les fonts del Dret de la Unió Europea

1. Caràcters generals de les fonts del dret de la Unió. 2. Els tractats constitutius. 3. Els actes jurídics adoptats per les institucions de la Unió. 4. Els instruments jurídics de la PESC. 5. Els Tractats internacionals. 6. Els Principis Generals del Dret de la Unió i les tradicions constitucionals comunes als estats membres.

Tema 7: Les relacions entre el dret de la Unió Europea i els ordenaments jurídics dels estats membres

1. Autonomia i primacia del Dret de UE. 2. Aplicació i efecte directes del Dret de la Unió. 4. Laplicació del Dret de la Unió pels Estats Membres. 5. El jutge nacional com a jutge de Dret europeu.

4. El sistema judicial de la Unió Europea

Tema 8: El sistema judicial de la Unió Europea

1. El Tribunal de Justícia de la Unió Europea (el Tribunal de Justícia, el Tribunal General i els Tribunals Especialitzats). 2. La competència contenciosa del Tribunal de Justícia de la UE: el recurs d'incompliment; el recurs d'anul·lació; el recurs per omisió; l'excepció d'il·legalitat; el recurs per responsabilitat extracontractual. 3. La qüestió prejudicial: la col·laboració dels òrgans jurisdiccionals dels Estats Membres. 4. Els recursos de cassació i de reexamen. 5. El control judicial de la Política Exterior i de Seguretat Comuna. 6. La competència consultiva del Tribunal de Justícia de la UE.

5. L'acció exterior de la Unió Europea

Tema 9: L'acció exterior de la Unió Europea (I)

1. La UE com a subjecte de Dret Internacional. 2. La competència exterior de la Unió: abast, contingut i naturalesa. 3. La Política Exterior i de Seguretat Comuna: àmbit material, estructura i funcionament. 4. La Política Comuna de Seguretat i Defensa.

Tema 10: Lacció exterior de la Unió Europea (II)

1. Les relacions de la Unió amb les Organitzacions Internacionals i amb Tercers Països. 2. La política de cooperació i lajudat humanitària. 3. El Servei Europeu dAcció Exterior.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	60,00	100
Estudi i treball autònom	60,00	0
Preparació de classes de teoria	30,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

Els estudiants hauran d'adquirir els coneixements teoricodogmàtics que conformen la matèria "Institucions Jurídiques de la Unió Europea", el contingut de la qual es recull en el programa inclòs en el punt 5 d'aquesta guia. Aquesta assignatura té assignada una càrrega docent de 6 crèdits ECTS (abreviatura anglesa de "sistema europeu de transferència i acumulació de crèdits") que es concreten en: 6 crèdits x 25 hores = 150 hores (RD 1125/2003, Art. 4.5).

Aquestes hores es distribuïran en tres tipus d'activitats que han de realitzar els estudiants:

- Activitats dirigides (fora de l'aula): 30 hores.
- Docència presencial (a l'aula): 60 hores.
 - a) Classes teòriques: 30 hores.
 - b) Classes aplicades: 20 hores.
 - c) Activitats complementàries i exàmens: 10 hores.
- Treball autònom (fora de l'aula): 60 hores.

Al llarg del curs, tots els grups d'estudiants que cursen l'assignatura, a més de les activitats que el professor de cada grup proposa als estudiants, es realitzarà una activitat coordinada pels tres departaments de què depèn l'assignatura, que realitzaran tots els grups. En particular, s'organitzarà un taller de maneig i consulta de recursos electrònics de la UE.

AVALUACIÓ**El sistema d'avaluació**

A- Prova/es escrita/es i/o orals, consistents en un o més exàmens que podran ser de tipus objectiu, incloure qüestions teórico-pràctiques i/o problemes.

B- Avaluació contínua de cada estudiant, basada en l'assistència regular i participació activa en les activitats presencials proposades, como ara la realització de pràctiques o la participació en tallers, l'elaboració i/o entrega de treballs, memòries/informes i/o presentacions orals sobre eixes activitats, de forma individual o col·lectiva, tot això prenent en consideració el grau d'implicació i esforç de l'estudiant en el procés d'ensenyança-aprenentatge i les habilitats i actituds mostrades durant el desenrotllament de les dites activitats.

C- Avaluació contínua de cada estudiant, basada en l'assistència de l'estudiant a seminaris o visites a institucions; i, si és el cas, entrega de treballs, memòries/informes i/o presentacions orals sobre l'activitat realitzada, de forma individual o col·lectiva, tot això prenent en consideració el grau d'implicació i esforç de l'estudiant en el procés d'ensenyança-aprenentatge i les habilitats i actituds mostrades durant el desenrotllament de la dita activitat.

D- Per a la realització de les activitats aplicades i complementàries, el professor de l'assignatura, podrà fer servir la metodologia de L'Aprenentatge-Servei.

E- Les activitats d'avaluació contínua, per la seua naturalesa, no són recuperables i, per tant, no podran ser acceptades quan no hagen estat realitzades durant el període establert a efectes de la primera convocatòria, ni tampoc per tal d'obtenir-ne una major nota.

Ponderació

A 70%

B + C 30%

REFERÈNCIES

Bàsiques

- En orden alfabético:

<http://europa.eu>

- ALONSO GARCÍA, R., Sistema jurídico de la Unión Europea, 4ª edición, Cizur Menor, Civitas-Thomson-Reuters, 2014.

- BARNARD, C., PEERS, S.: European Union Law, Oxford, Oxford University Press, 2017 (2nd ed).

- BOU FRANCH, V., CERVERA VALLTERRA, M., Normativa y jurisprudencia básica del Derecho de la Unión Europea, Valencia, Tirant lo Blanch, 2016 (2nd ed.).

- BOU FRANCH, V. (dir.), Introducción al Derecho de la Unión Europea, Madrid, Civitas, 2014.

- CRAIG, P. and DE BÚRCA, G.: EU Law: Text, Cases and Materials, Oxford University Press, 2015 (6th ed).
- JIMENA QUESADA, L., Social Rights and Policies in the European Union, Valencia, Tirant lo Blanch, 2016.
- LÓPEZ CASTILLO, A. (Dir.): Instituciones y Derecho de la Unión Europea, Valencia, Tirant lo Blanch, Vols. I, II (2018).
- MANGAS MARTÍN, A.; LIÑÁN NOGUERAS, D. L., Instituciones y Derecho de la Unión Europea, 9ª edición, Madrid, Tecnos, 2016.
- MILCZAREK, D., ADAMCZYK, A., and ZAJACZKOWSKI, K. (eds.), Introduction to European Studies: A New Approach to Uniting Europe Warsaw: Centre for Europe/University of Warsaw, 2013
- SARMIENTO, D.: El Derecho de la Unión Europea, Madrid, Marcial Pons, 2016.

Complementàries

- En orden alfabético:

<http://cde.uv.es/>

FERNÁNDEZ LIESA, C.R. ET ALII, Tratado de Lisboa: Análisis y perspectivas, Madrid, Dykinson, 2009.

GUTIÉRREZ ESPADA, C.; CERVELL HORTAL, M.J.: Adaptación al Tratado de Lisboa (2007) del sistema institucional decisorio de la Unión, su acción exterior y personalidad jurídica, Granada, Comares, 2010.

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern

1. Continguts / Contenidos

Se mantienen los contenidos inicialmente recogidos en la guía docente, con las adaptaciones necesarias exigidas por la docencia no presencial.

2. Volum de treball i planificació temporal de la docència

2. Volumen de trabajo y planificación temporal de la docencia

Se mantiene el volumen de trabajo total y las horas de dedicación en créditos ECTS marcadas en la guía docente original. Las horas de actividades complementarias presenciales previstas que no puedan realizarse en línea acrecerán a las horas de sesiones teóricas y/o de actividades aplicadas.

En algunos grupos se mantienen las sesiones programadas en las mismas fechas y horas con la misma duración, realizándose las sesiones a través de videoconferencias síncronas mediante creación de tareas “videoconferencia” en el Aula Virtual y ejecución de estas por Blackboard Collaborate (BBC) el día y hora de la clase presencial.

En los grupos en los que las clases presenciales se han sustituido por actividades asíncronas, no se mantienen los horarios y se ha dado libertad al estudiante para realizar las actividades de acuerdo con su propia programación

3. Metodología docente

3. Metodología docente

En los distintos grupos se han utilizado alguna o varias de las siguientes herramientas:

- Subida al Aula Virtual de los mismos materiales (presentaciones y apuntes) previstos en la guía original para la docencia presencial o de nuevos materiales elaborados o seleccionados ad hoc para la nueva situación de docencia no presencial
- Actividades en Aula Virtual sobre materiales accesibles indicados por el profesor: comentarios de texto, de películas o de vídeos, recensiones de libros, presentación de trabajos individuales o en grupo, casos prácticos, comentarios a sesiones parlamentarias retransmitidas por canales de video institucionales (por ejemplo, del Parlamento Europeo), comentarios a audiencias públicas de instancias jurisdiccionales europeas que figuran en sitios web oficiales (incluido, por ejemplo, el Tribunal Europeo de Derechos Humanos del Consejo de Europa: www.echr.coe.int) foros, chats y cuestionarios de repaso.
- Sustitución de las clases presenciales por chats y por videoconferencias síncronas mediante creación de tareas “videoconferencia” en el Aula Virtual y ejecución de estas por Blackboard Collaborate (BBC) el día y hora de la clase presencial
- Sustitución de las clases presenciales por presentaciones PowerPoint locutadas.

Sistema de tutorías:

Se mantiene el programa de tutorías virtuales (atención en 48 horas laborables máximo por correo electrónico) para los profesores participantes en dicho programa. En todo caso, en el horario de tutorías presenciales, atención síncrona por correo electrónico o mediante la tarea “videoconferencia” en el Aula Virtual y ejecución de esta por Blackboard Collaborate (BBC). Algunos profesores están permanentemente disponibles por correo electrónico o mediante foro específico creado en Aula Virtual.

4. Avaluació

4. Evaluación

Con respecto a la ponderación entre la calificación obtenida en la evaluación continua y la obtenida en la prueba final que estaba establecida en la guía docente al comienzo del curso académico, se modifica en el sentido de que el profesorado de cada grupo pueda incrementar el peso de la evaluación continua desde el mínimo del 30% hasta el 50% y, consecuentemente, reducir el peso del examen final del 70% al 50%. Lo anterior no será óbice para que el profesorado de cada grupo pueda acogerse a la recomendación del Decanato de que el porcentaje de la evaluación continua en la calificación final alcance al menos el 50%. En el caso concreto del profesorado del Área de Derecho internacional Público (Valentín Bou, María Cervera, Rita Delgado, Ramiro Solanes y María Torres), se ha acordado para los grupos que imparten que ese porcentaje de la Evaluación Continua sea del 50% sobre la nota global y que para superar la asignatura no sea necesario obtener un 5 de puntuación en la escala de 10 en la prueba final.

La prueba de evaluación final (examen teórico-práctico) podrá adoptar alguna de las siguientes formas en los diferentes grupos:

- Prueba oral mediante creación de tareas “videoconferencia” en el Aula Virtual y ejecución de estas por Blackboard Collaborate (BBC) el día y hora indicado al estudiante. La prueba será grabada.
- Prueba escrita mediante herramientas de Aula Virtual (tareas, correo electrónico, cuestionario, etc.). Las preguntas podrán ser del tipo opción múltiple, respuesta corta o desarrollo (ensayo) y podrán ser tanto teóricas como prácticas basadas en un supuesto o texto incluido en el enunciado. Las preguntas podrán mostrarse a cada estudiante en distinto orden y una sola pregunta por pantalla sin permitir volver atrás. En las preguntas de opción múltiple las respuestas erróneas podrán descontar puntuación. El profesorado podrá optar por permitir el uso de materiales para la realización de la prueba y determinará el tiempo límite para su realización. Para comprobar que el alumno realiza la prueba individualmente y sin usar material no permitido, el profesorado podrá exigir a los estudiantes que se conecten mediante videoconferencia con la cámara y/o el micrófono activados o utilizar cualquier procedimiento que se arbitre desde las instancias competentes de la Universidad.

El profesorado de cada grupo podrá combinar las anteriores modalidades de prueba y de preguntas y ampliará y detallará por correo electrónico o en Aula Virtual la información sobre la forma de la prueba final y la nota mínima exigida en la prueba final para poder aprobar la asignatura.

En el caso concreto del profesorado del Área de Derecho internacional (Valentín Bou, María Cervera, Rita Delgado, Ramiro Solanes y María Torres), se ha acordado para los grupos bajo su responsabilidad que el examen final sea un cuestionario on-line o en Word que se ejecutara a través del Aula Virtual.

Si una persona no dispone de los medios para establecer esta conexión y acceder al Aula Virtual, deberá contactar con el profesor por correo electrónico en el momento de

publicación de esta adenda a la guía docente.

Los estudiantes que durante la realización de la prueba en línea tengan algún problema de conexión que les impida acceder o continuar con la realización de la prueba, deberán comunicarlo de inmediato al profesor por correo electrónico y se arbitrará una prueba individual, que se le realizará preferiblemente ese mismo día.

5. Bibliografía

5. Bibliografía

La bibliografía básica y complementaria, así como las demás fuentes documentales recomendadas, se mantienen, pues se cuenta con soporte suficiente accesible en línea.

El profesorado de cada grupo podrá en cualquier caso completar la bibliografía recomendada con otra bibliografía accesible en línea o por otros materiales en Aula Virtual: - Apuntes y presentaciones de elaboración propia o de libre acceso

- Artículos de libre acceso o a través de bases de datos accesibles mediante conexión vpn
- Legislación electrónica
- Fichas temáticas sobre la Unión Europea y otros recursos complementarios disponibles en sitios web institucionales, especialmente el portal de la UE (europa.eu), como por ejemplo: BORCHARDT, Klaus-Dieter, El ABC del Derecho de la Unión Europea (Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea, 2011), 143 pp. <https://op.europa.eu/es/publication-detail/-/publication/5d4f8cde-de25-11e7-a506-01aa75ed71a1>; COMISIÓN EUROPEA, 'Cómo funciona la Unión Europea. Guía del ciudadano sobre las instituciones de la UE', Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea, 2014, 44 pp. <http://bookshop.europa.eu/es/c-mo-funciona-la-uni-n-europea-pbNA0414810/?CatalogCategoryID=sciep2OwkgkAAAE.xjhtLxJz>, o FONTAINE, Pascal, Doce lecciones sobre Europa (Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea, 2014), 48 pp. <http://bookshop.europa.eu/es/doce-lecciones-sobre-europa-2014-pbNA0213714/?CatalogCategoryID=sciep2OwkgkAAAE.xjhtLxJz>
- Bases de datos de jurisprudencia de libre acceso (entre ellas, especialmente la del Tribunal de Justicia de la UE -curia.eu-) o accesibles mediante conexión vpn.